

DISKUSIA / DISCUSSION

NEJASNOSTI V INTERPRETÁCII NIEKTORÝCH NÁLEZOV V ROTUNDE SV. JURAJA V NITRIANSKEJ BLATNICI

Martin Illáš¹

¹ Mgr. Martin Illáš, martin.illas2@gmail.com

V roku 2017 bol analýzou organických zvyškov drev a uhlíkov z muriva rotundy sv. Juraja v Nitrianskej Blatnici, z ktorých vyplynulo jej datovanie do rokov 850 +/- 40 (*Dorica 2017*, 34), resp. do rokov 830 +/- 40 (*Dorica – Povinec 2017*; *Povinec - Dorica 2017*), v podstate zavŕšený rad archeologických, umelecko-historických a reštaurátorských výskumov v tejto stavbe, ktoré s prestávkami trvali od roku 1974. Ich autormi sú najmä A. T. Ruttkay a J. Dorica, ktorí v množstve prác publikovali výsledky svojich zistení, hoci k ucelenému publikovaniu archeologického ani reštaurátorského a stavebno-historického výskumu kostola sv. Juraja v zodpovedajúcom a podrobnom rozsahu dosiaľ nedošlo.

V prácach, ktoré títo bádatelia venovali výsledkom výskumov v uvedenej stavbe a ktoré boli publikované v odborných i populárno-náučných médiách, možno popri množstve zásadných informácií a poznatkov nájsť aj viaceré rozporných i protirečivých opisov alebo interpretácií niektorých nálezov a nálezových situácií. Rozdielnosť viacerých publikovaných informácií je prirodzene dôsledkom pokroku v poznávaní stavebného vývoja a podstaty skúmaného kostola, avšak niektoré rozdiely nemajú pri pozornejšom a kritickom preskúmaní vecné a racionálne opodstatnenie. Rozdiely sa vyskytujú jednak medzi prácami oboch spomínaných autorov, ale aj vo vlastných prácach každého z nich.

Jeden z rozdielov sa týka hrúbky muriva kostola. A. T. Ruttkay (1975, 94) uvádza rôzne údaje: v roku 1974 uvádza hrúbku 70 cm, v roku 2010 uvádza hrúbku 70 – 80 cm (*Ruttkay 2010*, 16), v roku 2013 uvádza hrúbku vyše 70 cm (*Ruttkay 2013*, 57) a v roku 2015 uvádza hrúbku muriva 71 – 73 cm (*Ruttkay 2015*, 237). V posledných prácach pritom autor celkom ignoruje zistenia stavebno-historického a reštaurátorského výskumu J. Doricu, ktorý dokonca v totožnej publikácii, v ktorej publikoval i A. T. Ruttkay, uvádza hrúbku muriva 68 – 73 cm (*Dorica 2015*, 285).

Ďalší rozdielny údaj o zachovanej hmote kostola sa týka štruktúry základového muriva. A. T. Ruttkay len na jednom mieste (*Ruttkay 2010*, 16) uvádza, že základové murivo miestami tvorilo sokel a malo odskok od nadzákladového muriva, pričom toto pozorovanie neuvádza v iných svojich, a to ani v pôvodných prácach venovaných tomuto kostolu (napr. *Ruttkay 1975*). Informáciu A. T. Ruttkaya o základovom sokli potvrdzuje ďalší bádateľ, ktorý sa venuje výskumu kostola sv. Juraja – M. Bóna – a ktorý podrobne opisuje konštrukciu základového a najspodnejšej časti nadzákladového muriva v exteriéri apsidy a na severovýchode lode. M. Bóna uvádza, že základové murivo mierne predstupuje pred líce nadzákladového muriva, vďaka čomu je možné určiť výšku základového muriva – 40 cm v apside a 45 až 70 cm v lodi (*Bóna – Barta 2015*, 685n). Na rozdiel od tohto údaju však A. T. Ruttkay stabilne uvádza výšku základového muriva 20 – 30 cm (*Ruttkay 1975*, 84; *Ruttkay 2015*, 237). J. Dorica sa k šírke ani výške základového muriva nevyjadruje, len uvádza, že murivo je už od úrovne polozenia na skalné podlažie (t. j. vrátane základového muriva) pomerne presne lícované (*Dorica 2015*, 285). To sa však nezhoduje s údajom M. Bónu, ktorý uvádza, že základové murivo nebolo lícované vôbec (*Bóna – Barta*, 2015, 685, ref. 2).

Iný rozpor sa týka údajov o výške zachovaného pôvodného nadzemného muriva lode v prácach J. Doricu. Autor vo svojich skorších prácach uvádza výšku zachovaného predrománskeho muriva lode 560 – 590 cm (*Dorica 2013*, 65; *Dorica 2015*, 285), kým najnovšie uvádza výšku 560 až vyše 600 cm (*Dorica 2017*, 33).

Veľmi rôznorodý je opis a datovanie najstarších zistených omietok a podláh u oboch uvedených autorov.

A. T. Ruttkay vo svojich starších i v niektorých novších prácach (napr. *Ruttkay 1977*, 244n; *Ruttkay 2010*, 17) uvádza, že najstaršou včasnostredovekou dlážkou bol poter z bieleho vápna, na ktorom bola vrstva humusu hrubá 3 – 5 cm, ktorá je dokladom pustnutia rotundy, a na nej je vápenná dlážka, ktorá je druhou najstaršou dlážkou. S druhou dlážkou chronologicky súvisia kamenné podložky ostení (pilierov) víťazného oblúka. Uvedenú vrstvu pustnutia medzi dvoma najstaršími dlážkami A. T. Ruttkay pôvodne interpretoval ako vrstvu vzniknutú po zániku funkcie kostola medzi 13. a 16. storočím (*Ruttkay 1977*, 245), neskôr jej datovanie posunul do 10. – 11. storočia, to zn. ešte pred uloženie najstarších datovaných hrobov v okolí kostola (*Ruttkay 1980*, 187). Na stenách interiéru A. T. Ruttkay rozoznáva dve najstaršie omietky, ktoré podľa neho súvisia s najstaršou dlážkou z bieleho vápna, pretože obe omietky v spodnej časti, kde sa dotýkajú podlahy, sú „volutovité“ (volútovité - pozn. autora) ukončené a týmto spôsobom prisadajú na dlážku (*Ruttkay 1977*, 243n; *Ruttkay 1978*, 212; *Ruttkay 2010*, 17). Mladšie kamenné podložky pilierov víťazného oblúka chronologicky súvisiace s druhou najstaršou dlážkou porušujú najstaršiu dlážku z bieleho vápna a zároveň zakrývajú prvú i druhú najstaršiu omietku (*Ruttkay 1977*, 244; *Ruttkay 2010*, 17).

V mladších prácach však A. T. Ruttkay uvádza, že obe najstaršie omietky súvisia s oboma najstaršími dlážkami, pretože obe omietky v miestach ich kontaktu s dlážkami na ne volútovite prisadajú (*Ruttkay 2013*, 57n; *Ruttkay 2014*, 239; *Ruttkay 2015*, 237n). Mladšia omietka má pritom súvisieť s mladšou dlážkou, pretože volútovité ukončenie mladšej omietky nasadá na mladšiu dlážku, čiže by logicky malo byť o 3 – 5 cm vyššie, než volútovité ukončenie staršej omietky v mieste jej kontaktu so staršou dlážkou. To je však v priamom rozpore s pôvodným opisom nálezovej situácie a s pôvodnými interpretáciami, pretože podľa nich je niveleta mladšej vápenej dlážky od staršej poterovej dlážky oddelená vrstvou humusu a je o 3-5 cm vyššie, pričom obe najstaršie omietky mali volútovite prisadať iba k najstaršej dlážke umiestnenej nižšie, nie aj k mladšej umiestnenej vyššie o 3 – 5 cm. Túto zmenu v opise nálezovej situácie autor nijakým spôsobom nezodôvodňuje. Mladšiu z oboch omietok A. T. Ruttkay najnovšie stotožňuje s omietkou, na ktorej J. Dorica objavil dva konsekračné kríže (*Ruttkay 2015*, 238).

Celú situáciu komplikuje údaj A. T. Ruttkaya (*1975*, 243), že na najstaršej ním zistenej omietke sú stopy fresiek. Z kontextu vyplýva, že A. T. Ruttkay za najstaršiu ním definovanú omietku považuje prvotnú povrchovú úpravu, ktorú J. Dorica opisuje ako úpravu prítepkov (*Ruttkay 2015*, 237). Na tejto primárnej povrchovej úprave však J. Dorica žiadnu polychrómiu nezistil. A. T. Ruttkay (*1977*, 243) ďalej uvádza, že na mladšej z oboch najstarších omietok zistil stopy ohňa. Neskôr však naopak uvádza, že stopy požiaru zistil na staršej z oboch najstarších omietok (*Ruttkay 2010*, 17). J. Dorica, ktorý preskúmal celú plochu interiérových stien, neuvádza v žiadnej z publikovaných prác doklady požiaru či ohňa na ním zistených povrchových úpravách a omietkach.

J. Dorica vo svojich prácach uvádza rozličné datovanie objavených omietkových úprav. V roku 2010 uvádza, že vo fáze pred rokom 1050 vznikla prvá povrchová úprava formou maltových prítepkov a vo fáze medzi rokmi 1050 a 1250 (t. j. s hornou hranicou v 13. storočí) vznikli dve omietky, z ktorých staršia bola len lokálna (severný interiéru apsidy) a mladšia bola celoplošná v interiéri i v exteriéri (*Dorica 2010*, 172). V roku 2011 mladšiu fázu povrchových úprav datuje medzi roky 1050 a 1350 (t. j. s hornou hranicou až v 14. storočí; *Dorica 2011*, 117). Po objave dvoch konsekračných krížov na prvej celoplošnej omietke (t. j. v poradí na tretej povrchovej úprave) J. Dorica zmenil datovanie oboch omietok na včasnostredoveké, resp. predrománske, to zn. najneskôr do polovice 11. storočia (*Dorica 2013*, 65; *Dorica 2015*, 285-287; *Dorica 2017*, 33). Príčinu zmeny tohto datovania však J. Dorica priamo neuvádza. Možno sa však domnievať, že nepriamou príčinou zmeny absolútneho datovania celoplošnej omietky je práve nález dvoch konsekračných krížov, ktoré autor hodnotí ako predrománske („z najstaršieho predrománskeho obdobia existencie rotundy“). Toto hodnotenie konsekračných krížov vyplýva zo skutočnosti, že autor nenachádza analogické konsekračné kríže (t. j. prostý latinský kríž zložený z hrubých brvien bez kružby) v romanike ani v gotike, kde sa vyskytuje klasický *crux signata* (t. j. grécky kríž v kruhu), z čoho automaticky vyvodzuje, že latinské konsekračné kríže sú predrománske. Pre tak skoré datovanie konsekračných krížov a tým aj všetkých troch najstarších povrchových úprav autor uvádza aj iný argument, a to analógie v „staroslovanských pamiatkach zlatníctva z 9. storočia“ (*Dorica 2012*), no neuvádza žiadne analogicky tvarované konsekračné kríže z včasnostredovekého obdobia. Touto zmenou datovania omietkových úprav vzniká paradoxná situácia, že v „najstaršom predrománskom období“ 9. až polovice 11. storočia vznikli v kostole až tri omietkové úpravy, kým v celom nasledujúcom období jej existencie až do opustenia rotundy v 13. storočí nevznikla žiadna nová omietka. Mladšie úpravy interiérového povrchu v tomto období spočívali iba v nanášaní vápenných náterov, ktorými boli prekryté konsekračné kríže, ak budeme slová J. Doricu, že vápenné

nátery pochádzajú ešte „z najstaršej fázy existencie rotundy“ (Dorica 2013, 65; Dorica 2015, 285) chápať chronologicky širšie, t. j. až do spustnutia rotundy v 13. storočí, čomu nasvedčuje údaj, že pochádzajú zo záveru najstaršej etapy existencie rotundy (Dorica 2017, 33).

Pre úplnosť možno ešte dodať, že otázku etapizácie stavebného vývoja kostola komplikovali v starších prácach A. T. Ruttkaya aj rôznorodé informácie o zachovanosti pôvodných nadzemných murív. A. T. Ruttkay (1975, 95) pôvodne hodnotil rozsah zachovania nadzemných murív kostola tak, že pôvodné murivo rotundy je zachované takmer v celej svojej výške, no už v roku 1980 uvádza, že rotunda bola deštruovaná a znovu vybudovaná pred polovicou 11. storočia (Ruttkay 1980, 187), a napr. v roku 2002 uvádza, že základy síce pochádzajú z 9.-10. storočia, no nadzákladové murivo je románske z 11. – 12. storočia (Ruttkay 2002, 140). Len pre zaujímavosť možno uviesť, že v roku 1988 A. T. Ruttkay uvádza, že rotunda pozostáva z románskeho muriva pravdepodobne postavenom na veľkomoravských základoch (Ruttkay 1988, 54), no v tej istej publikácii uvádza V. Jankovič, že rotunda predstavuje plne zachovanú hmotu z 9. storočia až do výšky 700 cm (Jankovič 1988, 364n).

V súvislosti s okennými, resp. inými otvormi v murive je zaujímavé, že hoci jediné zachované primárne predrománske okno objavil až J. Dorica (napr. Dorica 2010, 178), A. T. Ruttkay už v roku 1977 uvádza, že na juhu lode kostola sú dva zamurované otvory, ktoré však bližšie necharakterizuje (Ruttkay 1977, 244). V. Jankovič naproti tomu v roku 1988 uvádza, že v 11. storočí boli do pôvodného muriva z 9. storočia vyrazené malé okienka bez špalet (Jankovič 1988, 365); možno sa domnievať, že za románske okienka považoval malé barokové okná na severe a juhu apsidy. V súvislosti s jediným zachovaným oknom v kostole sv. Juraja sa objavila ojedinelá informácia A. Boteka (2014, 133), že špalety tohto okna niesli fragmenty polychrómie, čo však J. Dorica vo svojich publikovaných prácach nereferuje.

Z uvedených rozdielov v interpretácií náleзовých situácií a ich vzájomných vzťahov vyplýva viacero otázok, z ktorých sú pre celkový obraz o najstaršom vývoji kostola najdôležitejšie dve: ako spolu súvisia najstaršie dve dlážky a dve z troch najstarších povrchových omietkových úprav (príterková a prvá celoplošná omietka) a aké je datovanie prvej celoplošnej omietky s konsekračnými krížmi.

Hoci cieľom tohto príspevku nie je nájsť odpovede na uvedené otázky, možno aspoň naznačiť smer, ktorým sa uberať pri hľadaní odpovedí. V prípade prvej otázky bude nepochybne najsprávnejšie vychádzať z pôvodných interpretácií, ktoré sa priamo opierajú o náleзовé situácie podrobne opísané a publikované takmer bezprostredne po ich odkrytí.

Pre hľadanie odpovede na druhú otázku bude podstatné nájsť analógie k latinským konsekračným krížom. Na omietku maľovaný latinský konsekračný kríž sa na rozdiel od názoru J. Doricu nevyskytuje v predromanike, ale je známy, hoci veľmi ojedinele, v romanike 13. storočia (kostol Panny Márie, Norbello, Taliansko; Sammarco 2014). V predromanike sa latinský konsekračný kríž síce vyskytuje, no nie ako nástenná maľba ale ako rytina v kamennom murive (napr. kostol sv. Jána, Escomb Anglicko, 7. – 8. storočie; Taylor – Taylor 2011, 237 – kríž tu nie je reprodukován) alebo ako štruktúrna súčasť muriva vyhotovená z osobitného stavebného materiálu, napr. tehál a iných segmentov z pálenej hliny (kostol sv. Anastázie, Ponte, Taliansko, koniec 9. storočia; Lonardo 2014, 119n – kríž tu nie je reprodukován). Nie je však vylúčené, že konsekračné kríže v Nitrianskej Blatnici vôbec nevznikli podľa vzoru podobne tvarovaného konsekračného kríža známeho včasnostredovekému maliarovi z nejakej inej stavby, ale je možné, že ako vzor tu poslúžila nástenná maľba obsahujúca síce prvok kríža, no bez toho, že by tu táto maliarska figúra mala funkciu konsekračného kríža. V takom prípade možno pre konsekračné kríže v Nitrianskej Blatnici nájsť zodpovedajúcu analógiu v kostole sv. Jána v Müstaire (Švajčiarsko, založený roku 775), kde sa v južnej apside nachádza freska z 1. polovice 9. storočia zobrazujúca oltár s antependiom, resp. oltárnou prikrývkou, na ktorej je namaľovaný prostý červený latinský kríž pozostávajúci z hrubých brvien (Goll 2015, 80, obr. 3).

Samotné datovanie vzniku konsekračných krížov v kostole sv. Juraja však nemusí byť totožné s datovaním vzniku omietky, na ktorej sú namaľované. Keďže konsekračné kríže mohli byť na omietku umiestnené aj neskôr s väčším časovým odstupom (J. Dorica neuvádza, či boli maľované technikou *al fresco* alebo *al secco*), ich datovanie bude teda určovať len *terminus ante quem* pre datovanie vzniku samotnej omietky.

V súvislosti s datovaním kostola sv. Juraja v Nitrianskej Blatnici a jeho prípadných stavebných úprav bude treba zodpovedať aj otázku rozdielu medzi datovaním vzorky kalcitu (do rokov 991 – 1052) pochádzajúcej z primárnej ložnej malty v najspodnejšej časti nadzákladového muriva, ktorú v exteriéri lode odobral M. Bóna a datoval P. Barta (Bóna – Barta 2015, 686n), a datovaním vzoriek organických materiálov odobratých z primárnej ložnej malty a príterkov (do rokov 810 – 890, resp. 789 – 882), ktoré v interiéri odobral J. Dorica (Dorica 2017, 34; Dorica – Povínek 2017; Povínek – Dorica 2017).

Bibliografia

- Bóna, M. – Barta, P. 2015:* Príspevok k datovaniu vzniku rotundy sv. Juraja v Nitrianskej Blatnici. *Archaeologia historica* 40, 2, 683–689.
- Botek, A. 2014:* Veľkomoravské kostoly na Slovensku a odraz ich tradície v neskoršom období. Bratislava.
- Dorica, J. 2010:* Rotunda sv. Juraja vo výsledkoch reštaurátorského výskumu v roku 2009. In: Trst'án, D. (ed.): Nitrianska Blatnica 1185 – 2010. Topoľčany, 168–179.
- Dorica, J. 2011:* Reštaurovanie rotundy sv. Juraja v Nitrianskej Blatnici v pohľade nových zistení. In: Valeková, A. (ed.): Ranostredoveká sakrálna architektúra Nitrianskeho kraja. Zborník zo seminára a katalóg ku výstave. Nitra, 113–128.
- Dorica, J. 2012:* N. Blatnica: Unikátne veľkomoravské múry rotundy uvidí aj verejnosť. *Piešťanský denník*. 21. 8. 2012. Internetový zdroj: http://www.piestanskydennik.sk/sita-detail/?tx_kiossita_pi1%5Bdetail%5D=112516.
- Dorica, J. 2013:* Rotunda sv. Juraja pri Nitrianskej Blatnici. Jej nové miesto medzi najstaršími sakrálnymi stavbami na Slovensku. *Historická revue. Špeciál*, 62–67.
- Dorica, J. 2015:* Predrománska Rotunda sv. Juraja pri Nitrianskej Blatnici vo svetle reštaurátorského výskumu a reštaurovania a jej nové zaradenie v kontexte najstarších sakrálnych stavieb na Slovensku. In: Pieta, K. – Robak, Z. (eds.): *Bojná 2. Nové výsledky výskumov včasnostredovekých hradísk*. Nitra, 281–206.
- Dorica, J. 2017:* Reštaurovanie Rotundy sv. Juraja pri Nitrianskej Blatnici. *Pamiatky a múzeá* 66, 3, 31–34.
- Dorica, J. – Povínek, P. 2017:* Rotunda sv. Juraja je zrejme najstaršou zachovanou sakrálnou stavbou v strednej Európe. *Denník N*. 5. 1. 2018. Internetový zdroj: <https://dennikn.sk/990122/rotunda-sv-juraja-je-zrejme-najstarsou-zachovanou-sakralnou-stavbou-v-strednej-europe/>.
- Goll, J. 2015:* Müstair, Kloster St. Johann: Verzeichnis der Altäre und Altarpatrozinien. In: *Archäologischer Dienst Graubünden* (ed.): *Archäologie Graubünden*. Chur, 79–129.
- Jankovič, V. 1988:* Pamiatkové bohatstvo. In: Uhlár, V. (ed.): *Okres Topoľčany. Historicko-vlastivedná monografia. Topoľčany 1988*, 365–385.
- Lonardo, L. 2014:* Insediamenti di età medievale nella bassa Valle del Calore. In: *Per la conoscenza dei beni culturali. V. Ricerche del dottorato in metodologie conoscitive per la conservazione e la valorizzazione dei beni culturali 2011 – 2014*. Santa Maria Capua Vetere-Manocalzati, 107–122.
- Povínek, P. – Dorica, J. 2017:* Slovensko má stredoeurópsky unikát. Výskum ukázal skutočný vek historickej rotundy. *Hospodárske noviny online*. 14. 12. 2017. Internetový zdroj: <https://history.hnonline.sk/starsie-dejiny/1094864-slovensko-ma-stredoeuropsky-unikat-vyskum-ukazal-skutocny-vek-historickej-rotundy>.
- Ruttkay, A. 1975:* Včasnostredoveká rotunda a zaniknutý sídliskový región pri Nitrianskej Blatnici. In: Chropovský, B.(ed.): *AVANS v roku 1974*, Nitra, 94–97.
- Ruttkay, A. 1977:* Výskum zaniknutého včasnostredovekého sídliska, architektúry a pohrebiska pri Nitrianskej Blatnici v roku 1976. In: Chropovský, B.(ed.): *AVANS v roku 1976*, Nitra, 243–250.
- Ruttkay, A. 1979:* Výsledky ďalšej etapy výskumu v Nitrianskej Blatnici. In: Chropovský, B.(ed.): *AVANS v roku*

1977, Nitra, 185–190.

Ruttkay, A. 1980: Výsledky výskumu v Nitrianskej Blatnici v roku 1979. In: Chropovský, B.(ed.): AVANS v roku 1979, Nitra, 185–190.

Ruttkay, A. 1988: Poveľkomoravské obdobie a raný stredovek. In: Uhlár, V. (ed.): Okres Topoľčany. Historicko-vlastivedná monografia. Topoľčany 1988, 47–59.

Ruttkay, A. 2002: Dvorce v 9. až 13. storočí. In: Ruttkay, A. – Ruttkay, M. – Šalkovský, P. (eds.): Slovensko vo včasnóm stredoveku. Nitra, 135–147.

Ruttkay, A. T. 2010: Najstaršie dejiny Nitrianskej Blatnice a blízkeho okolia podľa svedectva hmotných prameňov. In: Trst'án, D. (ed.): Nitrianska Blatnica 1185 – 2010. Topoľčany, 12–27.

Ruttkay, A. T. 2013: Včasnostredoveký sídliskový komplex a Rotunda sv. Juraja pri Nitrianskej Blatnici. Historická revue. Špeciál., 55–61.

Ruttkay, A. T. 2014: Nitrianska Blatnica. Slovensko. In: Kouřil, P. (ed.): Velká Morava a počátky křesťanství. Brno, 238–241.

Ruttkay, A. T. 2015: Výskum Rotundy sv. Juraja v lesoch nad Nitrianskou Blatnicou a osídlenia mikroregiónu v 9. – 13. storočí. In: Pieta, K. – Robak, Z. (eds.): Bojná 2. Nové výsledky výskumov včasnostredovekých hradísk. Nitra, 233–249.

Sammarco, S. 2014: La chiesa di Santa Maria di Norbello (Oristano): un probabile possedimento templare nel Giudicato di Arborea. In: Atti del XXXI Convegno di Ricerche Templari. Bologna, 171–199.

Taylor, H. M. – Taylor, J. 2011: Anglo-Saxon Architecture. Volume I. Cambridge.

Summary

Uncertainties in the Interpretation of Some Findings in St. George Rotunda in Nitrianska Blatnica

The St. George Rotunda in Nitrianska Blatnica is the object of archaeological, artistic-historical and restoration research realized by Alexander T. Ruttkay since 1974 and later (after 2000) by Jozef Dorica and Martin Bóna. In the works of the authors mentioned, some contradictory descriptions and interpretations of some findings can be found.

The differences concerning the thickness of the church masonry: A. T. Ruttkay mentions various figures: 70 cm in 1974, 70 – 80 cm in 2010, 70 cm in 2013 and 71 – 73 cm in 2015. J. Dorica reports a masonry thickness of 68 – 73 cm in 2015.

The differences relating to the structure of the foundation masonry: A. T. Ruttkay states in 2010 that the foundation masonry was in some places a bit wider than the above-ground masonry. This information is confirmed by M. Bóna in 2015. A. T. Ruttkay reports the height of the foundation masonry 20 – 30 cm. In 2015, M. Bóna states that the foundation masonry is 40 cm high in the apse and 45 to 70 cm in the nave. J. Dorica does not comment on the width or the height of the foundation masonry at all, but he states that the masonry has the same well-fitting surface both in the foundation and above-ground level. M. Bóna states that the foundation masonry does not have fitting surface at all.

The contradiction relating to the height of the preserved original above-ground masonry: J. Dorica in his earlier works (2013, 2015) indicates the height of the original nave masonry 560 – 590 cm, but later (2017) he states a height

from 560 to over 600 cm. A. T. Ruttkay (1975) stated that the original masonry was preserved almost in its entirety, in 1980 he stated that the rotunda was destroyed and rebuilt in the first half of the 11th century, and in 2002 he states that the foundations come from the 9th – 10th century and the above-ground masonry is Romanesque from the 11th – 12th century.

The contradictions in the description and dating of the oldest plasters and two oldest floors: A. T. Ruttkay states in his earlier works (e.g. 1977, 1978, 2010) that the oldest early-medieval floor was of white lime followed with a layer of humus (3 – 5 cm) and with the second limy floor on the top. A. T. Ruttkay identified the two oldest plasters on the walls of the interior which he connected with the oldest white limestone floor, as both of the plasters touched the oldest floor, i.e. 3 – 5 cm under the level of the younger floor. A. T. Ruttkay in his younger works (2013, 2014, 2015) states that the younger plaster is connected only with the younger limy floor. This is in direct conflict with the original A. T. Ruttkay's original description of the archaeological situation. A. T. Ruttkay states (1975) that there are traces of frescoes on the oldest plaster. J. Dorica did not find any polychromy on the primary plaster. A. T. Ruttkay (1977) states that he found traces of fire on the younger of the two oldest plasters, but in 2010 he reports that the traces of the fire has been found on the older of the two oldest plasters. J. Dorica does not mention any fire proofs on any plaster.

The differences in dating of the discovered plasters in the works of J. Dorica: In 2010 he states that the first plaster occurred before 1050 and next two plasters originated between 1050 and 1250. In 2011, he dates the two younger plasters between 1050 and 1350. After the discovery of the two consecration crosses on the third plaster, J. Dorica (2013, 2015, 2017) dated all of the three plasters before 1050. He does not explain the cause of this change of dating, but it is possible that it is the consequence of the finding of two consecration crosses which the author regards as pre-Romanesque because he does not find analogous consecration crosses (i.e. the Latin cross) in the Romanesque or Gothic wall paintings, where only the classic *crux signata* (i.e. the Greek cross in the circle) is known.

From these contradictions two basic questions rise: What is the relation between the two oldest floors and the oldest plasters? And what is the dating of the third plaster with the consecration crosses? The first question can be answered only with help of the original interpretations from the research period in the 1970s. In order to answer the second question, it is essential to find analogies to the Latin consecration crosses. The painted Latin consecration cross occurs very rarely in the Romanesque (Saint Mary Church, Norbello, Italy, 13th century). The Latin consecration cross is known in pre-Romanesque only as an engraving in the stone masonry (e.g. St. John Church, Escomb, England, 7th – 8th century) or as a structural part of the masonry made of bricks (St. Anastasia Church, Ponte, Italy, end of the 9th century). It is not excluded that the pattern for the Latin consecration crosses in Nitrianska Blatnica could be only a wall painting which contained a similar cross that did not have a function as a consecration-cross (St. John Church in Müstair, Switzerland, 775, fresco from the first half of the 9th century).